

Stan vultur tono

Butar-dundu 700

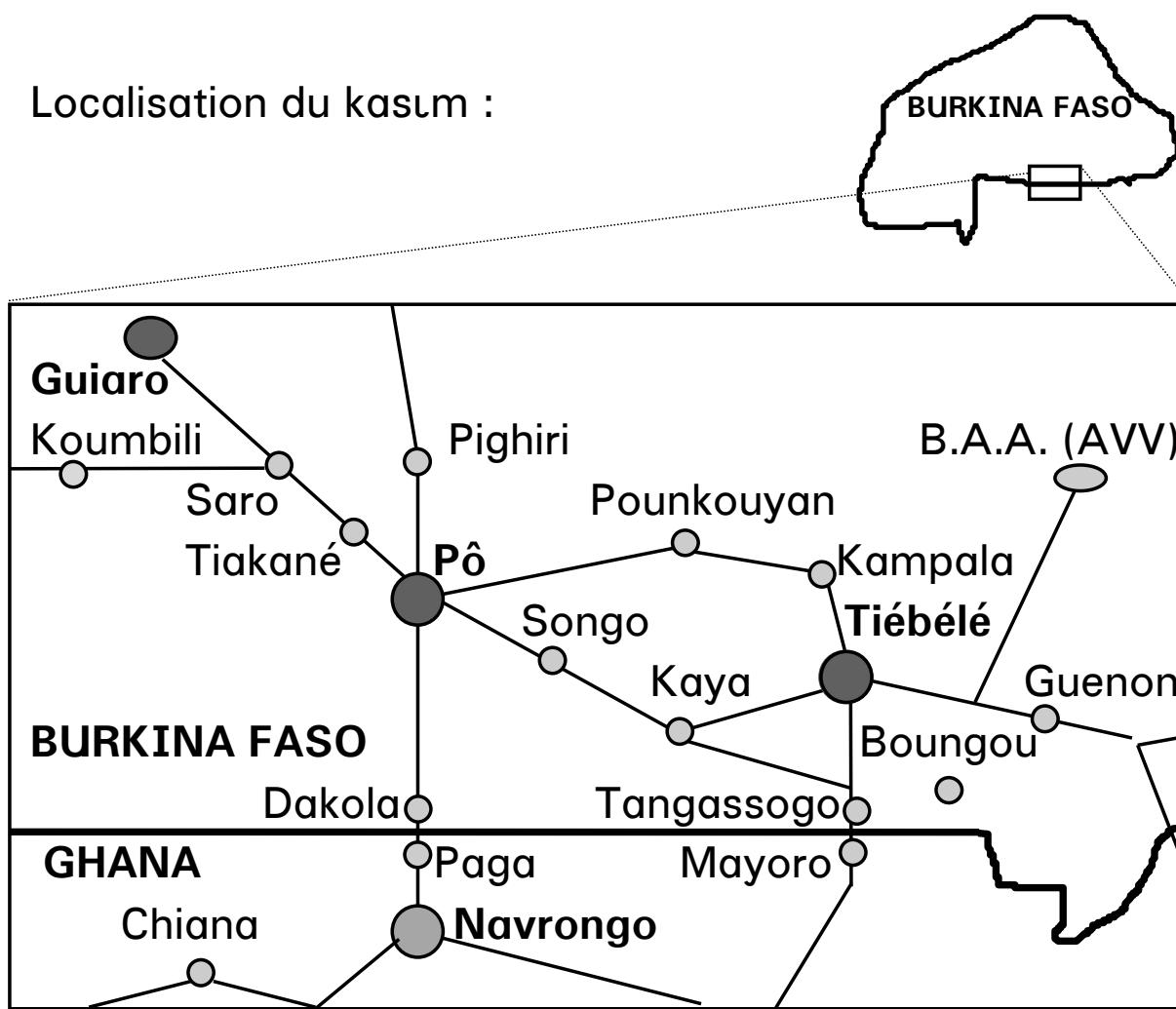
Kasum

Stan vułrum tɔnɔ

Kasunna bıtar-dındlı

(700 proverbes en kasıum
classés par ordre alphabétique)

Localisation du kasıum :

L'alphabet utilisé dans cette publication est en accord avec l'alphabet agréé par la Commission Nationale des langues Burkinabè.

Première Edition
Première Impression
Deuxième Trimestre 2007

© Tous droits réservés
Société Internationale de Linguistique SIL
01 B.P. 1784, Ouagadougou 01
Burkina Faso

Pour améliorer les prochaines éditions, écrivez vos questions et vos suggestions à :

Awε et Kawε
01 B.P. 1784, Ouagadougou,
Adresse électronique : Urs-Idda_Niggli@sil.org

KS0207

Dayigə kwərə

Wε kι nabiinu dwi maama dι o taanι, sι o taa jιgi wupolo dι o tιtι taanι. Kuntu mu te pa fajə kam tιn, nɔɔna na yəni ba di wudiu ba ti, ba laan wú jəni daanι mu jəgə dιdua ba lara, yι ba paala fajə tiinə wəənu. Ba daari ba sɔɔlι sı̄nswalι, naa ba du dιndι, naa ba maŋι mιmaŋι ba bιlι biə.

Lele kuntu, je zanzan,
kuntu nan daa tərə.
Ku laan yι dwi yadoonə
kikiə mu jιgi-ba.

Fajə tu nan tagι o wι :

«Naa wu gaa nι, yι ku yuu wu cirə nι.»

Dι maama kwaani sι dι zəni daanι dι dι kwə bιtar-dιndι sı̄m sι sι wú wəli dιbam wubuŋa dι sı̄an. Sι ku na dai kuntu, dι biə wú swe kasim dιm tιtι ŋwaŋa.

Dι loori nɔɔnu maama tee nι, sι o na naι woŋo kulu, naa dιndιla kalu na wu maŋι tιn, sι o ta o bιlι dιbam sι nɔɔn-dua yeri.

Avant-propos

Nous remercions tous les kassena qui nous ont aidés à collectionner et expliquer ces proverbes kassem. Les kassena expriment souvent leur conception de la vie à travers de contes et de proverbes. C'est grâce à cette sagesse que les ancêtres sont parvenus à éduquer leurs enfants. Avec les proverbes on entre profondément dans l'âme du peuple, on saisit sur le vif ses impressions, ses idées, ses sentiments, ses règles de vie. Dans les proverbes se cristallise pour ainsi dire la **sagesse** d'un peuple. Ce sont des leçons d'expérience des siècles, appliquées aux diverses circonstances de la vie pratique, leçons de bon sens, paroles de vieillards. Ils invitent l'auditoire à se méfier des apparences et à scruter le côté caché des choses.

Les proverbes sont classés par ordre alphabétique de l'alphabet kassem :

a e b c d e ε f g h i u j k l m n ny η
o ɔ p r s t u ɔ v w y z

Pour ceux qui s'intéressent plus en profondeur pour les proverbes kassem, nous recommandons le livre suivant : '**Sagesse des kassena sous forme de proverbes**' où l'on trouve 217 proverbes kasum expliqués en français avec inter alignement mot à mot en français.

**Şan vuçum töŋ
Kasuna butar-dündü**

Sagesse des kasena
sous forme de proverbes

Prix de vente 1000 CFA dals. 200

A A ba di ceeni dl dl kuru.

A bá kwe wuə a pa a boolu bu,
sl a daarl a ta wi jakogo.

<Adidaanl> dl <Adidaanl> mu di daanl.

«A nu wl naa ... » dl a nu tltu. Koo mu dwe?

A wu maanl togi kwaga mu, sl ku ba togi yige.

«A ya na lwarl» ba nabili juga.

A yl kapolo mu, a ba dooru ni coga.

«Amu ba lagl kuntu» tu ba jugi scoga.

Amu ye «ma» mu, sl a yeri «jagala».

Anecam bu sagl dl cwenge.

Asienjanla sam dat bana.

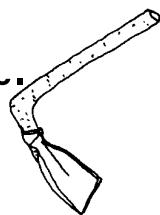
B Ba ba bo yuu liri ba ve kayankaanl te.

Ba ba bri nu-tlu dl jagwiə.

Ba ba bwe puuri yl ba loe weeru.

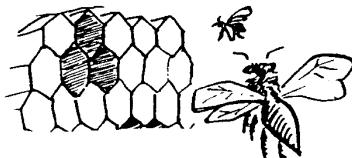
Ba ba di liri dl kaanl.

Ba ba du mlni dldonl bana nu.

Ba ba dwani peeri voro.

Ba ba fun twl dam ba ku tawuru nu.

Ba ba gaalı ni ba par dıdoŋ.

Ba ba gœ mılı ba daarı ba jéri dı don.

Ba ba jaanı ḥwılınu co-jeerə nı.

Ba ba lo na nɔn-gwié yıra nı.

Ba ba loe sɔɔru ba loori bu.

(Ba ba mɔɔnı sɔɔru ba loori bu.)

Ba ba loori loro, ba lo kukwıı.

Ba ba lı sɔɔjı ba ti dε dıdua.

Ba ba lwarı pabu dε dε.

Ba ba magı ba nii mu, sıı ba kıı ba niə.

Ba ba mal kasugı ba maŋı dıı yı dı tıgə.

Ba ba mal na-boño ba dułı naa.

Ba ba mal vuru dıdua ba gu naa.

Ba ba mal yi ba lwarı ye dwə.

Ba ba maŋı curu laŋa ba brıı kogo.

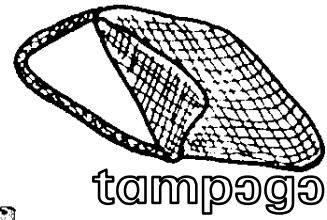
Ba ba pa tıga mılna tılnkaanı.

Ba ba seeri cweŋę garbaŋa nı.

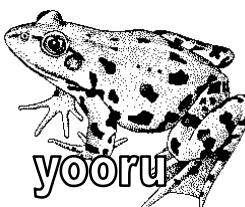
Ba ba səgi mantɔrɔ ba kaarı ku fına,
yı ku ba duri ku lu.

Ba ba so tampəgo ba tini bu.

Ba ba tar yooru dū yi nū.

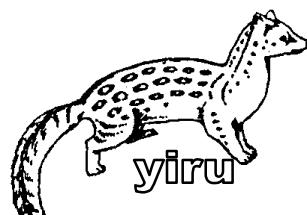

Ba ba təni tuntunnu keli.

Ba ba tuŋi bu bile.

Ba ba yagı kukulə yigə nū,
yı ba daa gooni ka vəŋə.

Ba ba yagı yıra ba pat bu.

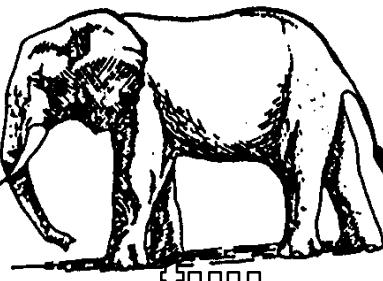
Ba ba yəgi yiru ləc nū.

Ba ba zagi fiu ba tini tla soŋo cwəŋə nū.

Ba ba zıŋi gweeru ba ve pe soŋo,
yı pe soŋo biə daa zıŋi ba bweə.

Ba ba zo ŋunu ku tu kwaga.

Ba buŋi mu yı ba goni tuu-yəli. →

Ba cu da-łoŋo ku yigə nū mu,
ba ba cu ku kwaga nū.

Ba dalı tiu mu ba ta naa.

Ba-di-daantı dū ba-di-daantı mu jıŋi daantı.

Ba ganı bu mu ba turı jıŋa o tampəgo nū.

Ba jaanı digəbu dū o ni coro mu.

Ba jaŋi sɪ ba joŋi yuu,
yɪ yuu jaŋa sɪ ku maŋi Kayaa nɪ.

Ba jəŋi ni mu, sɪ ba ba zwɛ jəŋɛ.

Ba kɪ ba nii mu, sɪ ba ba magɪ ba niə.

Ba ku bu-dua bɔɔnɪ, yɪ o tiinɛ je mu.

Ba kwari kakurɛ ka tu ŋwaanɪ mu.

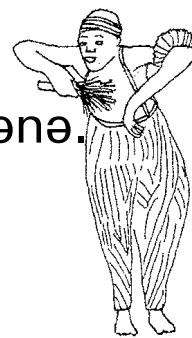
Ba kwe kakurɛ ka bwali nɪ mu.

Ba lɔɔra bɪbala yuu dɪ lunni mu.

Ba lwari lilwe o nu tʊvʊnɪ nɪ mu.

Ba lwari na-nyɔm nacwɛn yɪra nɪ mu.

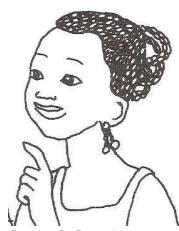
Ba lwəni doŋ se mu, sɪ ba ba o wo-keeru lwənɛ.

Ba magɪ dua kantɔgɔ vwe ni nɪ mu.

Ba mai yawlunu ba gwəri cɪru.

Ba na jɪgɪ n nu-bu kulgɔ ba ve tɪga,
n ban yɪ gɛɛ mu.

Ba na tee kaanɪ, oó ja guli o mɔɔrɪ.

Ba na tee yuu, ba tee ku fannu mu.

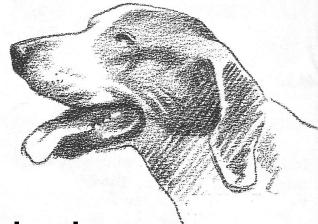
Ba na vɪn nabwəm bəŋɛ, o dɪ wú vɪ-ka mu.

Ba na wɔgɪ nu, bu wú di,
sɪ ba na wɔgɪ bu, nu bá di.

Ba na wu yəgi diinu, baá gu diinu mu.

Ba na wura ba kι n kwaga, n dι laan ta n su n yiə.

Ba na yagι nɔɔnu dι o tla,
oó gu kakurə dι ka yuu o pa-o.

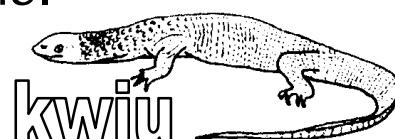
Ba na yigi kampɔrɔ, ku dι wú yigi buburu mu.

Ba nii vəru yiə nι mu, yι ba saŋι o dwə.

«Ba n sε» jιgι fuunι.

Ba paalι yadε luə swaanu kuri nι mu.

Ba pwəni kazιm kwiu o yibiə mu.

Ba se nakwι-jwərə ni ku kwaga nι mu.

Ba soe mιna ya bιm varιm ŋwaani mu.

Ba tɔgrι ŋwιlenu kwaga mu,
sι ba ba looru kwaga tɔga.

Ba wl : «Dι wu ne daanι mu cɔgrι taanι.»

Ba zιgι cιnι jeem jəgə nι mu, ba beeri-dι.

(Ba zιgι cιm tam je nι mu ba beeri-dι.)

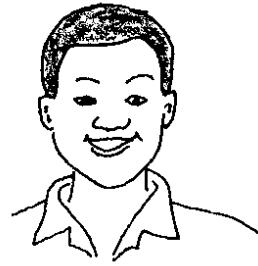
Baaru mu wl: «Gɔrɔ na maŋι ku lirimə te,
ku ba dwəni digə.»

Baaru wl: «O bu cəgi, sι caara wu logo nι.»

Bacangaa wl: «Paailn... keeri cιnι kwaga nι.»

Badəm ba jıgı badəm-yıru.

Badəm mwani dı vur-tamkwa mu.

Baguə loori swen.

Baləgə na dalı tiu, baá kı ba daanı mu.

Baləg-blıu wı : «N doj wəənu
yı ba gɔgrı yum mu.»

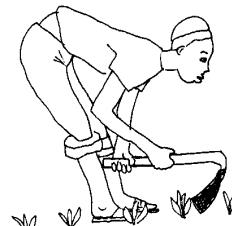

Baləgə wı, nabiinə na ba te wum, oó te o tıtu.

Balu na vɔgı pinə daanı tun,
bam ta wú bweli-ka daanı.

Bam yəri bwəm.

Ban-pınu tu mu di na-kadugu nayıla.

Ban-pınu tu mu varı varım pa wıa bıra.

Bawuru wı: «Fogım na bılna, cögım ba tɔga.»

Baywe tuvı mu loji suju.

Baywe wı : «Kwıla na wu jaanı ka nuji,
kaá ja zu.»

Baywe wı, o kəli wəənu datı o wəənu.

(Baywe wı, dı kana wu wəənu mu yı dı wəənu,
sı dı kələ wu wəənu datı dı wəənu.)

Bən-dınnu Iwəm mu zaŋı bən-kwaanu Iwəm.

Beeru nař cavüra, ya nan ba t ea.

Beeru wupuru wu səcs cwejə nü.

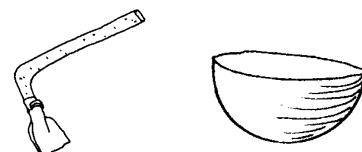
Bi (100) ba maři gwari nü.

Biə di kapüra ba ma wəe nakwa wuru.

Biə na di ba su, ba wü: «Ba guri nwaanu ba yagü.»

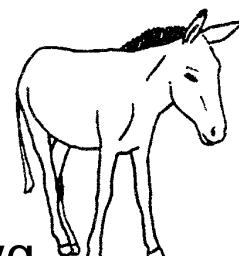
Büm mu vün nöonu, si nöonu ba vün büm.

Bü-doori na de me tün,
zuh-kwaga dü wú da da mu.

Bünabüba ba keerə ka doŋ tüv nü.

Bünaga bwənə maři dü nankwüan tum.

Bünaga mu ke, si kaasa ba kea.

Bünaga na lagü ka dü-m, n ba nař ka zwa.

Bünaga tu na ve me tün, naga tu dü wú yi da.

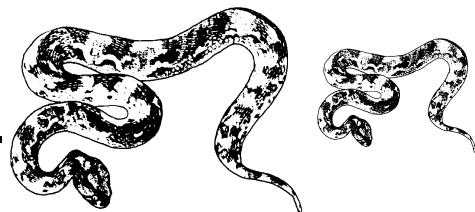
Bünaga wü: «Dög-püa mu,
si nöon-nöonu ba bwə o səcs jəgə.»

Bünaga wü: «Gooni gugoro mu siun jəgə.»

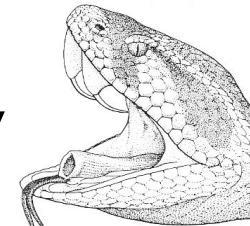
Bünaga wü: «Siun wu gooni lugü lugü.»

Bünaga wü: «Tüga na puurü, yü ba na wu magü-ka,
si ka ko ja-ka.»

Büsankwüa duna, yü ka bu niə.

Bı̄sankwı̄a na duṇı̄-m, n na nea cı̄-pogo,
nń duri mu.

Bı̄taru tigę dı̄ digru mu, sı̄ o ba tigi dı̄ jana.

Bɔ̄lɔ̄ na cɔ̄gi, ku ŋwaŋa ba jīe.

Bɔ̄g-bɔ̄gi ba jīgi dı̄ kεem.

Bɔ̄ɔla ba pı̄ natoonə.

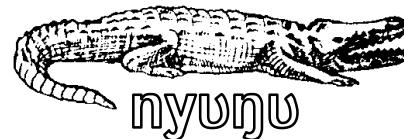

Bu ye durim mu, sı̄ o yəri vwεem.

Bu-dua ba baləgə gur.

Bugə na gugwəli, nyuŋu dı̄ wú gugwəli mu.

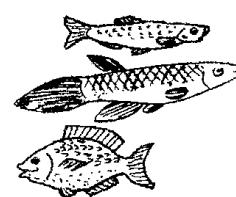
Bugə na suə, ka wı̄ n yı̄ be mu,
sı̄ ka ba cū jooram.

Bugə wu yagı nɔ̄cnu yı̄ saana daa jīg-o.

Bugə burə mu yı̄ ka cwəŋə tigę.

Bugə ywənə na puli, yaá di daanı̄ mu.

Bumburi tuvnı̄ nuŋı̄ dı̄ ni.

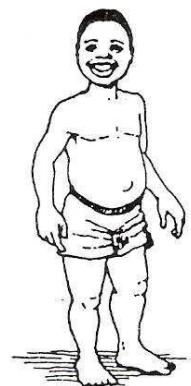

Bu-vələ kwı̄n ka nyı̄na.

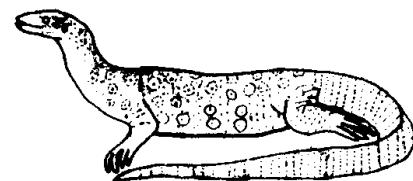
Bu-vı̄tu garı̄ bu-gam.

Bu yəri nı̄ o tu yı̄ zuru.

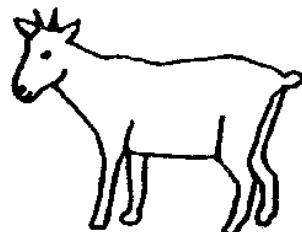
Bu yı̄ we mu.

Bua wu : «N na maanl woŋo,
jana bá n mumwe tɔga.»

Bubuŋa kəm ba nywanl yɪra.

Bunl ba zuvrl wiirə yaga.
Bunl batwarl daanl mu
yɪ dɪ ŋwanl sɪm ləenl daanl.

Bunl yəni dɪ kaanl daanl mu,
yɪ dɪ laan vu kwəgə.

Buŋu jeem maŋl dɪ wiiru kərə.

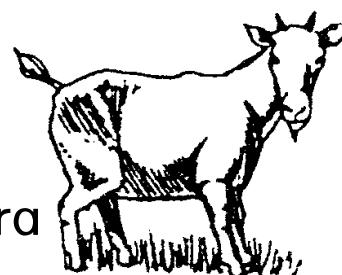

Buŋu kulu na lɔɔrl tūn, mu lɔl nakəm.

Buŋu kulu na keeri tūn, na-nyɔm ba jɪgɪ kuntu,
buŋu kulu na cɪm tūn mu na-nyɔm jɪga.

Buŋu na wú nιnəl, ku zɪgɪ ku nagwələ nι.

Buŋu tu mu sin, o buŋu tɔl sié
yɪ o wu: «Bun-bənə».

Buŋu wu: «Ku ba kwəli ku tɪtɪ cavɪra
sɪ ku laan ba te nɔɔnu.»

Buŋu wu, ku bu ta ŋɔgɪ fɪnfɪn sɪ ku yəri cwə-dɔrɔ
nι. (Buŋu wu: «Ku bu taa ŋɔgɪ fɪnfɪn, sɪ ku yəri
jwa na wú ta yɪ te.»)

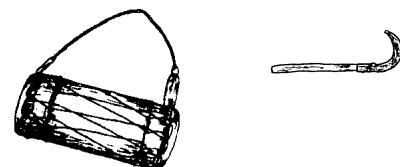
Buŋu wu: «Ku na jaanl nɔɔnu ku ga, ku tɪ mu.»

Bwana wü, o ya lagü o tünkaani sots cücs vëñë
yü viu kü nazanya.

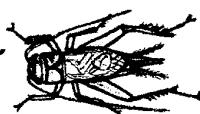
⌚

Caari ba ke dü kasugu.

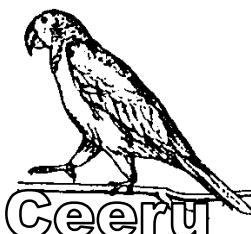

Cam gulu magü dü su-körö mu.

Cambura wü: «Ka tigi bocou nü mu ka yuranü
sü ka ba tigi sönjä kuri nü ka yuranü.»

Cavüra ba gül, sü ya goori tri.

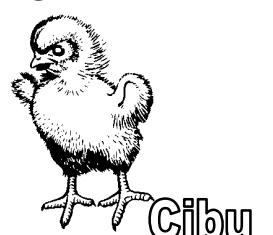

Cavü-kukuə garü cavü-düdörö.

Cavü-nyüm mu teeri bwëñë.

Ceeru mu tagü o wü: «Ni-wëelü mu jügi kadäm.»

Cibu-bëre wú di fubë mu.

Cicuru bië, ya taü ya kwani mu,
ya ba fögü ya gül noconu.

Cicuru wü, o ciñi ciñi ba pëni dáani.

Cicwëñë tiinë ñçoni digë tiinë wo-deeru.

Cilonj-yono garü nu-pugë bu.

Cirë ganü nojë, sü o ba ku kwaga tøga.

Cirë zun-dië ba goonë.

Cüga je yü ñwanü mu.

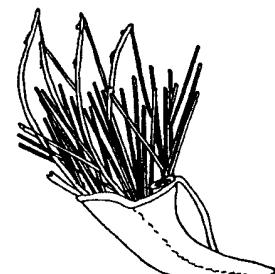
Cıcarı dıdua ba leegə.

Cıcarı naı dı bilim jəgə mu, yı dı bilılə.

Cına na ti, baá la-ya
ba kı cwəŋə dıdua nı.

Cınlı na de me dı zu tıñ,
dı wú ta da dáanı mu dı nuñi.

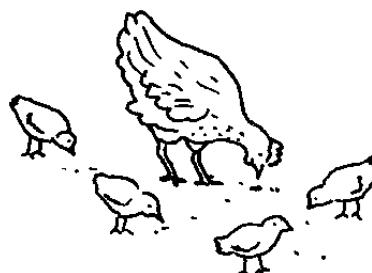
Cırı ba jıglı cır-balanja.

Co-ŋuku mu di co-tıku luru.

Coro wl: «Ku ba yagı ku tıtlı digə,
sı ku ba te noçnu wudoj digə.»

Coro wl, kuú fu ku cıcarı ni mu,
sı ku bá fu ku bu ni.

Coro wl: «Nankwıla ba kı wojo
ka pa kadoj.»

Coro zöga ku bu, yı o duri o kükari-ku mu.

Cıa tu mu ye o cıa pwəgə maña.

Cırı yı ŋwandaalı mu, dı ba saara.

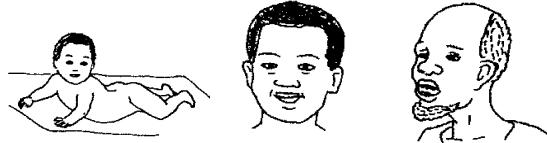
Cwə yale kəga nakwı tampəgo.

Cwəŋə ba jıglı ni.

Cwəŋə ve yigə yı ka ve kwaga mu.

D

Dam ba di gaa.

Dam dudwi, bwem bule.

Dankunna ba kafe kia.

De na wu me tui, naa yuu tera si ba ma saji.

Digə ywe na pirl, baá leri dudon mu.

Digəbu ban lojni, wəcə mu wú du da si o joori?

Dindəlimi du yələ dunı daanı, yı ba ta wu daanı.

Di-vana ba cəgi scəjə.

Dí wi kabələ wunu.

Dí wú vu yiyiu tuv, si dí yagı lanı tuv.

Dudəeru cırı war viu.

Dudəeru joji o yagı mu, si o ba gur.

Dudəeru mu təgə mwannu yigə.

Doŋ ba tua mu te doŋ ba jirə.

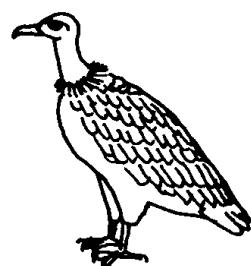
Dəcm yəri «a nu tıga».

Duum dua mu jaanı nabwəm kaanı ka joori scəjə.

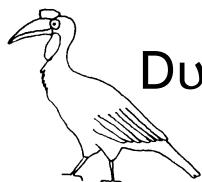
Duuru wı: «Wıa zı maa zuurı te,

Wę mu wú pa-o o ni-wudiu.»

Dua na magi bıbala, kaá lwarı ka tu sɔŋɔ je.

Du-liu maŋa nı, duuru wı: «Dua na waari, wum wú lɔ o sɔŋɔ», yı dua na waari, o swe nı waaru wura.

Dunu na bwəni te, ku bá jəni gaa baŋa nı.

F

Faŋa tiinə wı: « <A lagı kuntu> sɔŋɔ mu lɔa, sı <A val kuntu> sɔŋɔ ba lɔa.»

Faŋa tiinə wı: «Á na yı daanı, á nii da-ŋwanpwəm mu.»

Faŋa tiinə wı: «Ba ba səgi mantɔrɔ ba kaari funa.»

Faŋa tiinə wı: «Ba ba tɔglı pwalı baŋa ba pui se.»

Faŋa tiinə wı: «Ba fɔglı sumponə
ka bım jam ŋwaanı mu.»

Faŋa tiinə wı: «Ba goori kaləŋe yı ka lsema mu.»

Faŋa tiinə wı: «Ba jaanı ba di mu,
sı ba ba jaanı ba təa.»

Faŋa tiinə wı: «Ba kükagı mu,
yı ba te natoŋo ni bu.»

Faŋa tiinə wı: «<Ba n se> jıgı fuunı mu.»

Faŋa tiinə wı: «Ba na ganı-m tə, n ba din sabara.»

Faŋa tiinə wl: «Ba na yagl nɔɔnu dl o tla,
oó gu kakurə dl ka yuu o pa-o.»

Faŋa tiinə wl: «Ba tɔgl logo naga mu
ytl ba kwe ku bu.»

Faŋa tiinə wl: «Bakala mu wura
ytl dooru palu da.»

Faŋa tiinə wl: «Bütara ba je kadon ne nl.»

Faŋa tiinə wl: «Bütar-teesonu te
ytl wubuŋ-buŋu buŋa.»

Faŋa tiinə wl: «Bu-siŋa ka cwəŋe,
bu-zwənə ka cwəŋe.»

Faŋa tiinə wl: «Bwe-liliga tu ba fɔl vwan.»

Faŋa tiinə wl: «Dua ba magl ka-dua bu
cwəŋe nl.»

Faŋa tiinə wl: «Faa ba jɪgl fa-kukwara.»

Faŋa tiinə wl : «Gambaa na se ŋuna,
kaá se vəŋe mu.»

Faŋa tiinə wl: «Kaani yəri o bu balwarim.»

Faŋa tiinə wl: «Kana ytl nyɔɔc mu.»

Faŋa tiinə wl: «Kandwə na wu wεyuu nl,
nɔɔnu maama keeri o yuu mu.»

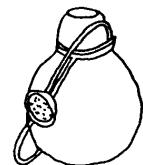

Fanja tiinə wl: «Kara tu wu yən?
O ja wə o lə.»

Fanja tiinə wl: <Kei> wał <A wl naa...>.

Fanja tiinə wl: «Kunkwələ mu kū ka ban,
ba ma dū ḥuna da.»

Fanja tiinə wl: «Ku tərə mu te wu-clu.»

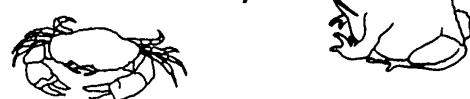
Fanja tiinə wl: «Ku twə dəgi bınaga.»

Fanja tiinə wl: «Kwarłm̄l nua sū n kwarłm̄l kadonj,
sū n laan ja dū nu-pugə bu.»

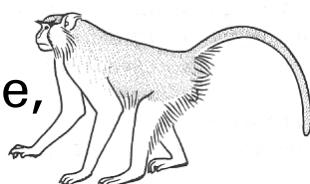
Fanja tiinə wl: «Kwεεm̄ mu cana, sū cögim̄ ba cana.»

Fanja tiinə wl: «Lirə se kaanu ka-bu ka-bu mu.»

Fanja tiinə wl: «Mantɔrɔ na twanu ku ni,
kayankaanu wu zaŋu mu.»

Fanja tiinə wl: «Ml̄na laḡ val̄m nyua mu,
sū gaa ba tua.»

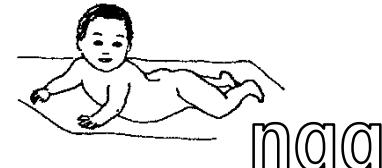

Fanja tiinə wl: «N na batwaru dū kalwe,
n gwəli bá maŋu tiu yuu n̄.»

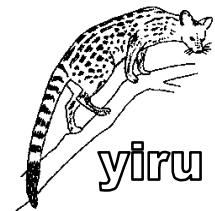

Fanja tiinə wl: «N na di n baḡ,
ku garu n na ful̄ n baḡ.»

Fanja tiinə wl: «N na jəni n daanu,
nń di naa wəənu.»

Fanja tiinə wl: «N na jıgɪ nyaan-dɛ,
n tɔgɪ n di yiru luru.»

yiru

Fanja tiinə wl: «N na jıgɪ yɔɔru, nń yi n dɛ.»

Fanja tiinə wl: «N na tigi digə
wunl, n kara d̄i tigi da mu.»

Fanja tiinə wl: «N na val nyum sɔŋč ba lɔa.»

Fanja tiinə wl: «N na lwarl n zul ni nl,
nń lwarl n kazaga juum.»

Fanja tiinə wl: «Nabwəm ba tu l o lɔi zuŋ-kwaga.»

Fanja tiinə wl: «Nabwəm baguə, ba na dolu-m,
nń kwe n du mu.»

Fanja tiinə wl: «Nɔɔnu ba jıgɪ suŋu yl n daa bo ku
cwa.»

Fanja tiinə wl: «Nɔɔnu ba ve o doŋ sɔŋč o kwe o
jaanl o nuŋə.»

Fanja tiinə wl: «Nɔɔn-nɔɔnu ba zwɛ kasulu
o d̄i o mln-duna wunl.»

Fanja tiinə wl: «Nɔɔnu warl o yi gaa o fuli.»

yi gaa

Fanja tiinə wl: «Nugə ba l̄i nugə mini nl.»

Fanja tiinə wl: «Pa-bu d̄idua kwərə
yl sɔlɔlɔs mu.»

Fanja tiinə wl: «Sənə nafum ba kwari sənə bara.»

Fanja tiinə wl: «Tikərə na suə,
ka yəri nü kadoj zıgıt dı cılıpuru.»

Fanja tiinə wl: «Varım yı jərcə mu.»

Fanja tiinə wl: «Voo mu jiri tiu.»

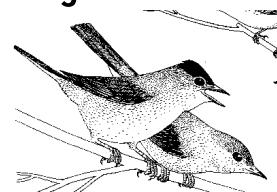
Fanja tiinə wl: «Wojo mu ye nəcənu,
sü nəcənu yəri wojo.»

Fanja tiinə wl: «Wulu na je dáanı tıñ mu ye jaşa.»

Fanja tiinə wl: «Zaqı sü n daarı,
sü a kaanı a nu, sü ku daı jara.»

Fanja tiinə wl: «Zun-jaanu ba goni o doj vwana.»

Fanja tiinə wl: «Zuu na je, jwəm ba kaana.»

Fanja tu wl: «A ba ta bıbala yi-nywana
ŋwaanı a pa jwəm gu-nı.»

Fanja tu wl: «A-ba-yaara mu te gəərlı.»

Fanja tu wl: «A-lugı-diin» mu tagı
o bri «A-lugı-zım».

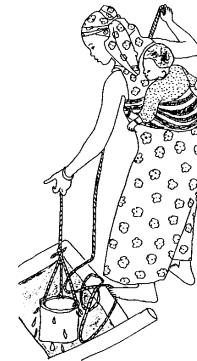

Fanja tu wü : «Ba ba lü sçöç sugu yi ,
ba klü gaa sugu yi nü.»

Fanja tu wü : «Ba ba yagü na ba pa
ba tu bugə, sı n laan saŋü n vu n mɔ.»

Fanja tu wü: «Ba klü twa bam
nü ba na klü badonnə te tün.»

Fanja tu wü: «Ba mai frü-donjə mu
ba ma goni frü-duŋa.»

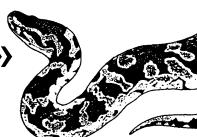
Fanja tu wü: «Bu garü kakurə.»

Fanja tu wü: «Can-weeri yü ba duri galgala mu.»

Fanja tu wü: «Dalüm-banja vəru klü
sçöç tu cavüra mu.»

Fanja tu wü: «Ja a ka-lugu, sı a ja n ka-sçöç.»

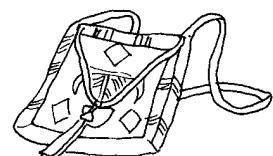
Fanja tu wü: «Kaanü ba gül dül o goni yuu.»

Fanja tu wü: «Kalwe nabili mu vɔ o tütü.»

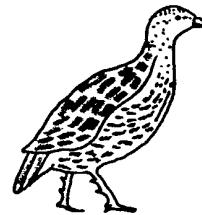
Fanja tu wü: «Kəbrə cwiim na wu klü lam,
ka gurim nü ka bá zıgl.»

Fanja tu wü : «Ku na tərə n ni nü,
ku wu n tampəgɔ nü.»

Fanja tu wü: «Lugu-wugu mu li ku tütü.»

Fanja tu wü : «N gooni lugə,
naa n gooni ka nyua mu ?»

Fanja tu wü: «N kara na saari,
ku garü n ni na saari.»

Fanja tu wü: «N na guli n faru gulə,
di sü n daari n zieg-o mu.

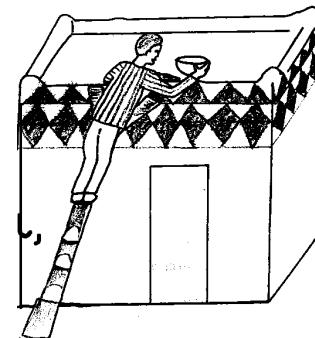
N na guli n sibaru gulə, n kü cim miə ni ni mu.»

Fanja tu wü: «N na jügi da-kwələ, n joji n weeri,
ku na yü nabiinu, yagü sü ku ja ke.»

Fanja tu wü: «N na maani, ku pa-m labesenü mu.»

Fanja tu wü: «N na ve gamba-pe luə,
nń kü n yaga da.»

Fanja tu wü: «N na wü kü n naga
natəni nü, n bá na nayuu wü.»

Fanja tu wü: «N na ye n ta,
sü ku dat n na kwün sü n ta.»

Fanja tiinə wü: «N nu digə mu n ma n narga.»

Fanja tu wü: «N wanü n pa kakurə pəni mu
sü n ba wanü n pa ka pu ka yiə.»

Fanja tiinə wü: «Nabiinə wü yü kəbrə mu.»

Fanja tu wü: «Nabiinu təno weem cana.»

Fanja tu wl: «Nabwəm coro d̥l o yuu-cəgə n̥l mu.»

Fanja tu wl: «Nadooni ba pui yupugə
y̥l yuu w̥ra.»

Fanja tu wl: «Nakwa cu daan̥l mu
s̥l ba ba daan̥l d̥la.»

Fanja tu wl : «Nayila ba yi faru.»

Fanja tu wl: «N̥c̥onu ba j̥ig̥i bura
y̥l o daa z̥ig̥i pe sc̥eu n̥l.»

Fanja tu wl: «N̥c̥onu y̥rl̥ na k̥-o,
o b̥es̥əm ba k̥-o.»

Fanja tu wl : «Nuə t̥əj̥ə ba w̥c̥.»

Fanja tu wl : «Saw̥l-ny̥l̥m c̥ogi sc̥eu mu.»

Fanja tu wl: «S̥c̥ej̥o kacu-kany̥c̥o garu
gaa kacu-yoŋ̥o.»

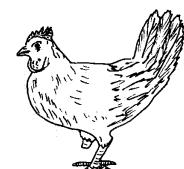

Fanja tu wl: «Tw̥eg̥ə t̥əj̥ə ba w̥c̥.»

Fanja tu wl : «W̥e na w̥u gu, pe ba gu.»

Fanja tu wl: «W̥ubuŋ̥a w̥u sara n̥l mu.»

Fanja tu wl: «W̥u-pur̥l̥-ny̥l̥m mu
y̥eg̥i co-gwana.»

Fanja tu wl: «Yaw̥lu mu c̥ogi n̥c̥onu
s̥l yaw̥or̥o ba c̥ogi n̥c̥onu.»

Faŋa tu wl: «Yazurə kwɪn pɛ.»

Faŋa tu wl : «Yazurə mu ce siɛ soori.»

Faŋa tu wl: «Yinigə tu yəri kəm.»

Faŋa tu wl: «Yu-daanı nyı dı fufun mu.»

Fıñ fıñ mu ti bıñaga yuu.

Fıñka kalu na magı ka-kwılan tıñ,
mu ka, ka jwa wú magı ka-biə.

Fu-yara wl: «Nabwəm fuli o nu luə fa-ni nı mu.»

Fıñwı wu na-kwala ni nı mu.

ⓘ

Gambaa ba nabɔŋɔ jıga.

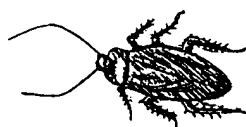
Gambaa luə cɔgı pɛ luə.

Gambaa na buŋı ka ko sɔŋɔ vəŋə,
ka leeni ka tıu le mu.

Gar-lwe ba zo dı doŋ yıra nı.

Gar-lwe mu sɔ banaa.

Geerı mu te kıncaa jam.

Gɔgɔ ba lɛ gwar-ŋuŋu.

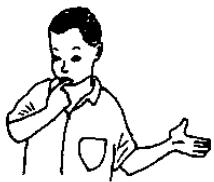

Gwiən kwərə dat sıle puŋu wıñ.

Haya-haya mu zəŋi dra yuu gaa.

J «Ja n ba» yu zuru bu wo-loŋo mu.

Ja We n ba s̄i n yaḡi lam.

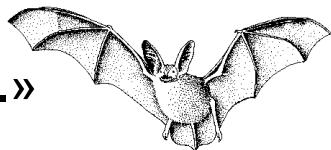
Jaana (Jaro tiinə) se, ba na faj̄i ba cui,
yiḡe tu wú ji kwaga tu mu.

Jana t̄ogi ŋ̄ej̄o, t̄intwarum t̄ogi daa.

Jaz̄im san̄i jagwiə, yu jagwiə san̄i jaz̄im mu.

Ji-kura ba ve ni.

Jiŋ̄ej̄o w̄i: «Doŋ̄ yi yu mɔɔl̄i.»

Jəŋ̄-muru mu, s̄i kaan-kaan̄i wu ba cana.

Jiŋ̄a ba jiŋ̄a yu ka van̄i ni.

Jiŋ̄a d̄idua war̄i muni ka p̄e.

<Jonji n pa a nu> ba camma.

Juə w̄i: «Nɔɔnu na ni s̄iswia,
jana daa ba mumwa t̄oga.»

Juru ba jiri ku jaan̄i puŋ̄u.

Jw̄eri t̄utuŋ̄a gar̄i jw̄eri jəŋ̄e.

K

Kaan̄i ba nāi o bu balwarum.

Kaan̄i kuri mu luna s̄i o ni ba luna.

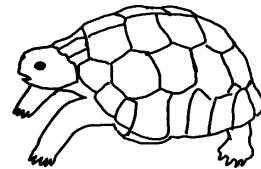

«Ka duri ka tu w̄e» gar̄i «ka cur̄i ka tu w̄e».

Kadən-doorə mu kwe kadən-duura.

Kadiko na wu cɔgi sɔŋɔ, o bu jwa wú cɔgi sɔŋɔ.

Kajanbwəgə ba zuurı tıga dı ḥuna.

Kajambwəgə nam mu ka kweem.

Kajanbwəgə wı: «Ka lɔɔ wu siun kum daı mwali.»

Kajanbwəgə wı: «Ka yigə piu, ka kwaga piu.»

Kajanbwəgə wı: «Kaporɔ na wu tagı, kaləŋə mu taga nı wum jıgı kuri-ḥwam.»

Kajɔŋɔ na daı cıru, o yı ḥwilenu mu.

Kakurə ba di kadoŋ tıtwaanu.

Kakurə ba dını ka bu ka yi kuə.

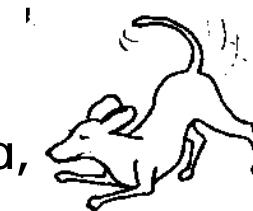
Kakurə ba ka tu sugu kwari.

Kakurə ba ku kuə ka paı ka doŋ.

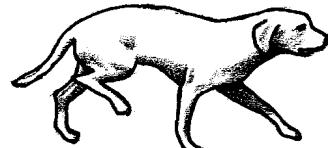
Kakurə na val kuə, kadoŋ mu wú kwe.

Kakurə tɔgi ḥwaŋa tu.

Kakurə wı : «Dı n nabili mim nı, sı n lware n fara dı lware.»

Kakurə wı : «Tu gula, sı n doŋ tu-gula, mu kwεera ywεəni.»

Kakur-kwılan ba kazaga cɔga.

Kakur-tūka ba ka tu wuə kwəri ni.

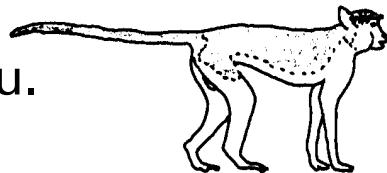
Kaləŋə ba ka nu swəlim yaga.

Kaloŋo wü: «Viu na kla, vwana wú zaŋt mu.»

Kalwə bam laan gwəri da siə mu.

Kalwe-dua mu cɔgi kalwe-kɔgɔ yuu.

Kalwe kweɛra ba diini sabara yuu.

Kalwe na ge miə ŋwa, ka wü miə nywana mu.

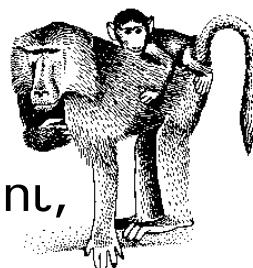
Kalwe wü: «Ba na joŋi paarü, dü gwia ba je.»

Kalwe wü: «Bŋu wú maŋt dü kəbirə
yuu mu, yü o ciləŋ kakurə maŋt tuga nt.»

Kalwe wü: «Dua waara,
kana nan ba waara.»

Kalwe wü, fɔgi-dɛɛra mu paŋ o bu yiə
kli gwən-gwəənu.

Kalwe wü: «Ku na daŋ zən-magina ŋwaani,
kakurə ya ba wanu wum.»

Kalwe wü : «Kwɛɛra kandwə mu kaarü yuu.»

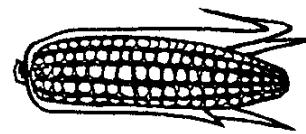
Kalwe wü, o si-pwəli dü nɔɔnu si-pwəli na?»

Kalwe wü: «Pipiri-niə ba pa weeri pulə.»

Kalwe wü : «Yi ba mwaanu fɔga.»

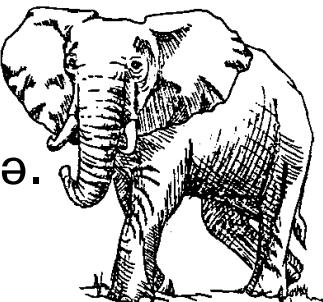
Kamaana mu kaari yigə
naa kadənə mu məcni yigə?

Kandwa na diini weyuu, ya na wu yi
daanl, ya na tu tiga ni, yaá yi daanl.

Kandwə de soonə ŋwaani dı laŋi nugə.

Kanvogili mu loru tuu.

Kapaa na cəŋi bugə, nyuŋu yı dwe.

Kara ba gooni ka tu valim.

Kara tu wo-ywəənu tım ŋwaani
mu pə kalwe jıŋa fwəli.

Ka-sanya na zaŋi, weeru dı wú zaŋi mu.

Kaslna wl: «Dí wu nə daanl mu cəgi taanl.»

Kawulə wl, ka na ge, biə wú wə.

Kawul-kugu wl : «Bln-zam garı vuru.»

Kayankaani ba loru zuŋə.

Kaylra wl: «N na ye n doŋ, di n daarl o yuu.»

Kazlm ba lura, yı o lwərə.

Kazlm ba tu nən-dua səŋə ni.

Kazlm na wu səŋə ni, ku gara sə-kuru.

Kazəgo yıra kwə dı swaanu.

Kem təgi dı dı tu.

Kinke nujı saa yıra mu.

Ko-bu ba jıgı balanja.

Ko-nyaanı nadooni ba ziə.

Kogo, ku bá ta ku bri nɔɔnu, sı kuú ta ku bri ku tu.

Kuə cəŋi kabələ.

Kuə na dana te, ka bá ja dı piu.

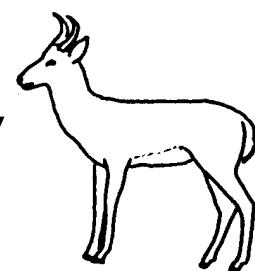
Kukulə na təgi yigə, ku na daı ka tıa sçejc,
ku yı ka nabçejc.

Kunkwən-poño wı: «Te-ba-səa kuru mu tigi
pugumaa.»

Kunkwən-pulu wı : «Pugə mu suə
yı vwana wuurə.»

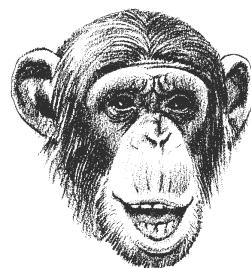
Kuŋu wı: «Nɔɔnu yigə na yɔɔrı me tıu,
n nyıla dı yɔɔrı daan-səeənı mu.»

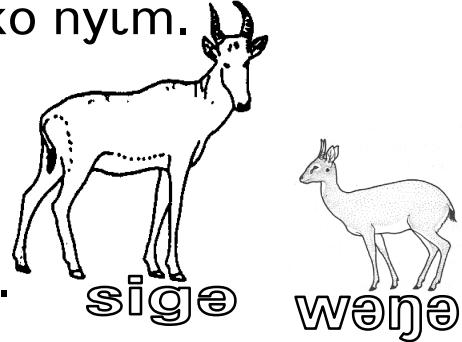
Ku di ku muri mu, sı ku ba te ku murə.

Ku na ce Cakaana naanı yıra nı, dı nyɔ Walum nı mu.

Ku na daı kakurə ŋwaanı,
kalwe ya wú bri buŋu tweeru diinim.

Ku na dañ n nu nyum, ku yi n ko nyum.

Ku na nuji Asigə ban nü,
kuú tu Awəŋə-ba ban nü mu.

Ku na wu yi-m, n yəri ku taanu.

Ku na yi Azuŋu, kuú yi Ajaba mu.

Ku na yi vura, baá joŋi vuŋu mu.

Ku pœ tiga nü mu, sι ku ba weenü pœ.

Ku wi kabələ nü garu ku wi zun-kwaga nü.

«Ku wœ» ba ve «ku tiga» luə.

«Ku ywənə» mu te «fə n daŋu da» ! →

«Ku zu a digə» dañ baari.

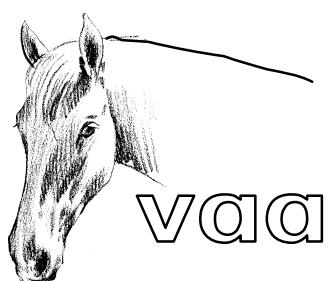

Kulu na baari bri kwaga tñ mu wú ba mancoño.

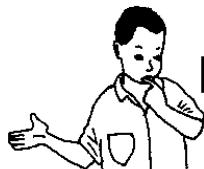
Kukua kaanu yəri faa.

«Kurkuru...» ba maŋu bœnū nü.

Kusə wu vaa baŋa nü.

Kuú twi namwa mu, sι ku bá twi gwana.

Kwari fuŋu pa bu yəri taanu.

Kwe n kɔɔru n kι nadooni nü,
sι ba laan ja ba zəŋi-m.

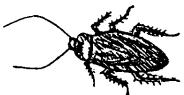
Kwiu wü: «Canı barpe kana ba gül baaru.»

L

Lala bu ba lura.

Lala mu kögü bu-kaanı nyüüni.

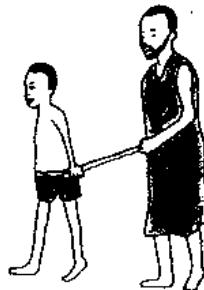
Lagü-güün mu te künkaa jam.

Ləñə na laga, ka bəi ka sseenä mu.

Lən-donjə ba jügü dü sseem.

Lileeru na lögü sçöö te, nyööö mu wú dü-ku.

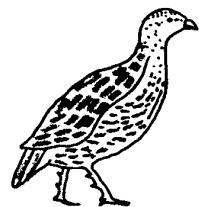
Lilwe ba jügü dam dü o vanju.

Lüla mu kwe bu-kaanı nyüüni.

Looru ba jügü lo-düdeeru.

Looru ba loori o könü o doj.

Lugə mu wü: «Pę bu ba loori züll.»

Lugə wü: «Mümwë mu cara.»

Luluju dat jana.

M

Maasi na dat n maasi, n warı ku tıtarı ni n fœ.

Magü n kwaga, sı n yagi n nyööni.

Magüm na magü kuntu, sasaru yı sa kuntu.

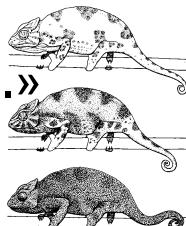
Magunu na magü kuntu, saru dı wú sa kuntu mu.

Manlaa mu tagı ka wı: «Kawulə pa
ba di weyuu sı ba ta wú joori tıga,
yı ba laan wú lwarı biə na wú kwe wulu?»

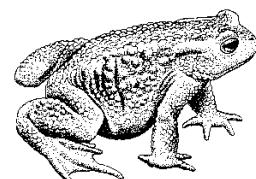
Manlaa tan ve meme, sı tıga wú puri.

Manlaa wı : «N na diini tiu, nń ji ku vco mu.»

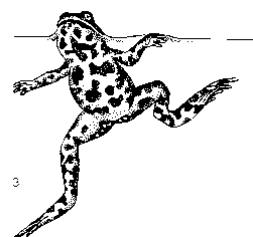
Mantɔrɔ dı ku ne pupwannu maama
yı dunu ni wudiu.

Mantɔrɔ wı: «Lugu yı bıle.»

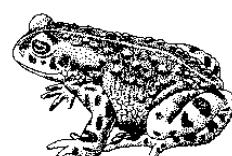
Mantɔrɔ wı: «Ku pırenı wəənu mu,
yı ku lanpunə nuji kuntu.»

Mantɔrɔ wı: «N na wu tu na luna nı,
n bá lwarı nı na yı bıle.»

Mantɔrɔ wı, wum wudiu na maŋı ku wu tiu yuu
nı, ku ta wú tu tıga nı yı ku kwe.

Mantɔrɔ wı: «Wupolo zanzan mu par
kum ba jıgı nabili.»

«Maŋı n po mu baari, sı «ku zu digə» daı baari.

Mımaa ıjwanı na zuri, o wı dı je mu.

Mımiła wı : «Zurigaluu mu te dam.»

Mımiña na zuvırı n tılnkaanı pwə, ta n bri-o,
sı n ba lagı o wəənu.

Mimina wı : «N pwə na manjı ya ba daga dı, n ta wú bri n baru.»

Mın-zam ba tua yi.

Mun-bwiə ba manjı dı cwam.

Mun-poŋo ba jıgı le.

Mu kasan-bu nyıa, sı dəgo wu mur-o.

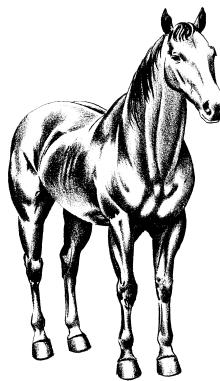
Mu manlaa nyıa, sı ya wu pœslı.

Mumwë na gaalı ni, dı ba lana.

Mwali sisəŋe ba diini zoŋo.

N

N kara na saarı, ku garı n ni na saarı.

N ko tankɔlɔ na manjı ku dwə-m,
n ta wú tuuri-ku mu.

N na ba jıgı bu sı ba jwa bəŋi n yırı, ku bugə.

N na ba nıgı bıbala, n wı ka yuu lwe.

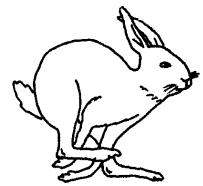
N na ba ve pɛ kɔgɔ da, n yı zaŋı n cɔgı-ku.

N na beeri <pa> nń na <pa>.

N na daanı nadooni digiru nı,
na wú muri n yırı mu.

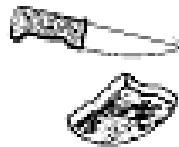

N na di nasta yl n ba di ka yu-kolo?

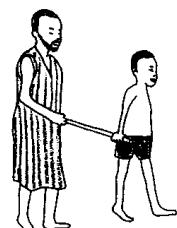
N na diini nayuu, wε batwarl.

N na fanl nɔɔnu yuu dl fana,
o jwa wú fa n yuu dl kacue.

N na gooni bugε, kaá ja-m mu.

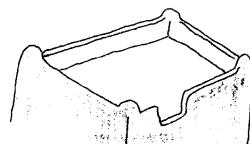
N na jaanl bεbarl-nylm n dl,
n ma tuntwarlm mu n go-o.

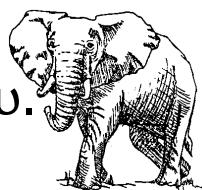
N na jaanl lilwe o nu luε,
nmu wú leeri n vaŋl o nacεgε, yl á vu.

N na jɪgl nan-zuŋa, lunu bá di-m.

N na lagl dua, kaá nl n nawara nl.

N na lagl n magl balεgε, n kl tiu da mu.

N na lagl tuu, kuú nɔnl n mln-clna wunl mu.

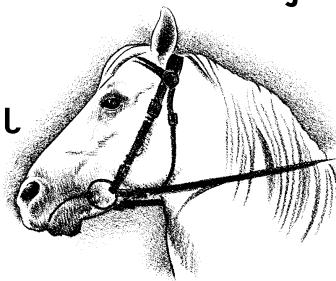
N na lagl n pa nɔnu ye dɔn,
yl bnl n na pε-o, ku ta yl ye mu.

N na lummma vuru-gwana, nñ zlŋl-ka mu.

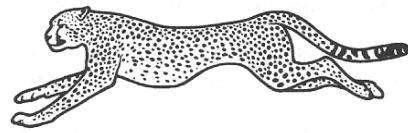
N na magl n kwaga, ku gara, n na magl n nyɔnl.

N na mε sankam n kl woro bɔnl, n ba na-ku n ja.

N na nε sisεŋε dl ka ni gara, yagl sl
ka ke, sl n yεri ka na kl ka tu mε.

N na nε swan, n nε n doj tee nι mu.

N na tagι gweeru n lag-o mu.

N na tagι wε n ga n dai kasambɔlɔ.

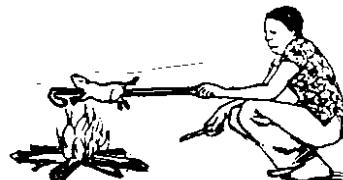

N na te yi, n ba dι fulə.

N na tee cirə, naŋuna wú pa n pəni kana.

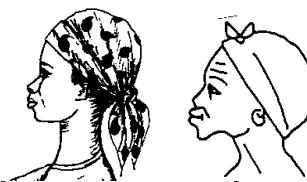
N na twι kakurə, nyuŋu wú pəni bugə nι ku suuri.

N na wɔgι woŋo mini nι,
n gwəli nabili wú zwəri mu.

N na wu nε n nu dεen nι, n wι :

N ko jaanι o kwərə o cɔgι.

N na wu ve n doj sɔŋɔ, ní gu n co-kwιt̩ru n ti mu.

N na wu yaarι, n bá laŋι ye dwə.

N na ye nι n nu wu bugə nι, n bá dι kandwε da.

N na ye mu n ta na? N na kwιn mu n ta ?

N na yəri buŋu, ní mwani ku tɔnɔ.

N na yəri ləŋə, kaá pa-m cicooru mu.

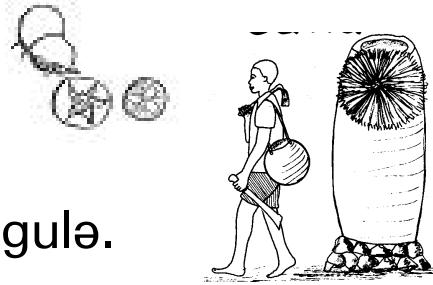
N na yi tιu, ba na vari dι kalanjoo,
n dι wú va dι kalanjoo mu.

N nu na wu luə sɔŋɔ nι, n bá ga kunkε.

N nu-bu na wu kakono yuu nü,
n bá ga kakam sü n lanü.

N tulə kuri na nail, nń guli n kara gulə.

N vɔrɔ na je, nń beeri n tanü dü koɔra wunü mu.

N yūra na zumma, n nii ciləciə mu.

Na ba duri gweeni.

na

Na na cɔgrı, ku laan daari sü ba pəni mu.

Na na daant n ni nü, ba daa warü ba li.

Na yi nyuŋu.

Naa-dua yim mu cana, sü naa-kɔgɔ yim ba cana.

Naa na jaanü n nu,
n na nail ku bəənu, fuŋü wú ja-m.

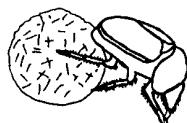
Naa wü : «Bolo tuum bıle mu lwarü bolo ywəəni.»

Naa wü, ku dəlimi dwi mu, sü ku ba dəlimi sunnu.

Naa wü, kuú ku bolo le, sü ku jwa daa di yən?

Naa wu gaa nü, yü ku yuu wu cirə nü.

Nabənbibilu wü: «Ba na ba tɔgrı ba bibili
bəənu tım tın, ba yəri nü tı bilim camma.»

Nabiinə niə gur cana.

Nabiinu faru mu o dunu.

Nabiinu naga dwara.

Nabiinu wu nyi d̄l naa kan-bla.

Nabla na wu banj̄l, ka bá din puuri.

Nabwəm ba naanl o buŋu
o diini o l̄e guŋu yuu.

Nabwəm diini o naa d̄l ku ta tigi t̄ga n̄l mu.

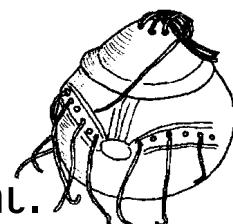
Nabwəm d̄l d̄ldeeru bá diini b̄naga daanl.

Nabwəm mal o naga mu o ma o di o kaanl.

Nabwəm nu ba j̄iḡl bri kwaga.

Nabwəm vari m̄luna mu s̄l o ba zagi-ya.

Nabwəm z̄lŋ̄l baywe l̄o mu,
s̄l o ba z̄lŋ̄l b̄nne yum.

Nabwənə bale, ba nu sogo ba manj̄l digə n̄l.

Nac̄l̄ipwe wl: «Kalonjo yi-s̄luna
mu p̄e wum tu bugə t̄t̄l̄ n̄l.»

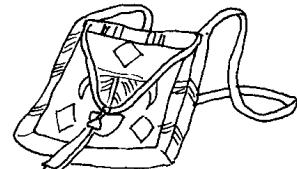

Nacwən ba kwari na-buli.

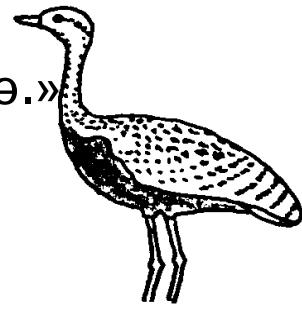
Nafum nu mu t̄l̄nu o bu, s̄l̄ bara nu ba t̄l̄nu o bu.

Nafu-nyim luluŋu mu jiri jiru.

Nagwələ yale k̄oga nakw̄l tampəgo.

Nakwlakögö wl: «Dí maama ba tiga tigə.»

Nakwlakögö wl, o kaası sı kaguña ni,
sı o ba jıgi joŋnu.

Nakwa cu daanı mu sı ba ba dı daanı.

Nakwa na tere kuú cögı, namwa na tere kuú lu.

Nakwı jıja ba jujugə.

Nakwı yi kwari dıdonj.

Nakwı yı puru mu.

Nampwali daanı jaŋa nı.

Na-mwara ba mwani na-tıntogo.

Nanjua tögı nanyɔŋɔ lıwem ıgwaanı mu.

Nankwlan ba sal sa-punnu wunu.

Nankwlan ta ka pweli mu, sı ka ba tal ka dwę.

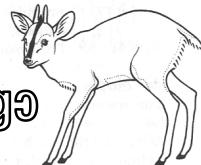
Nankwlan yı kwlan mu.

Nanyɔŋɔ sagı ku tiinə tutarı nı.

Nanywaanı tım laan cu daanı dı jagulə mu.

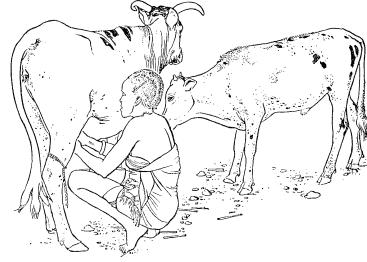
Napoŋo ku cwəŋə, nasıja ku cwəŋə.

Naprı pwaı garı kuri pwaı.

Nasi wl: «Tögə mu joŋi kwara pa biə yum wɔɔ.»

Naslña na val, nazwənə laga.

Nayül-püpala soe ba tiinə yigə mu.

Nayüra bale naa ba jeə.

Ni ba gulə, dı twana.

Ni ba nɔɔni yı dıdoŋ cım. →

Ni ba pɔɔra dı mwani cicoro.

Ni ba ywənə dı doŋ wunu.

Ni-dıdɔrɔ ba mu ku tütü.

Ni-ywəm mu tu gambaɑ tiu yuu nı.

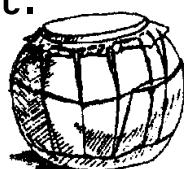
Nɔɔnu ba jaana dı o kwaga gwən-laru.

Nɔɔnu ba zəli o doŋ bınaga yı o jɔgɔ tał.

Nɔɔnu ba zuvı o kwe o doŋ cicuru.

Nɔɔnu ba zwə kasulu o dı o mln-duna nı.

Nɔɔn-bwəru ba kwərə maa tiŋə.

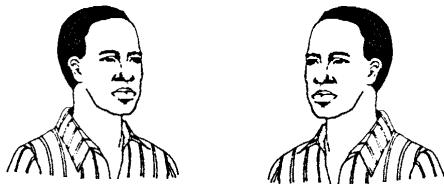
Nɔɔnu na tərə sɔŋɔ nı, o buŋu lırı bıbali mu.

Nɔɔnu na wı: O buŋu jıgı nugə, sı n ta nı
ku dwe mim.

Nu kadoŋ kabələ ba sulə.

Nu-pugə biə nyi daanı mu,
sí ba wuru ba nyi daanı.

Nu-pugə biə yəni ba banı mu, yi ba laan gu.

Nua na mai te tūn, ka mwana mai kuntu mu.

Nwam na dat n nwam,
yi pa dí pɔ n tampɔgɔ ni.

Nyaanı wı: «N na doogi n fɔɔlı, báa gu-m mu.»

Nyua ba te ka tutı dí nwam.

Ęwla yi ba zəli ba jaanı mu.

P

Pabiə jıgı daanı banıgırıu ęwaanı mu,
sí ku dat paari ęwaanı.

Paru jıja yi kukugə mu, jojnu jıja maa yi dıdɔrɔ.

Payaa dıdua warı kwi sile ka du.

Pe liri kuru wu nabwəm kara ni mu.

Pe na jıgı dıdaanı nmı, nayıra cu ba loori jaŋa.

Pe na wı n sa, n ba ta ni n kum ba seɑ.

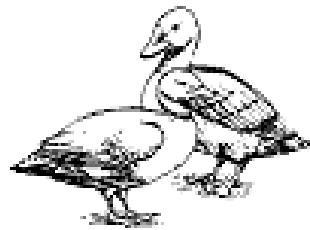
Pe na zaŋı, o doŋ mu wú léri.

Pe na zu gaa, oó dun kunnu mu.

Pe sc̄ŋɔ zuvu garı tlu nadum.

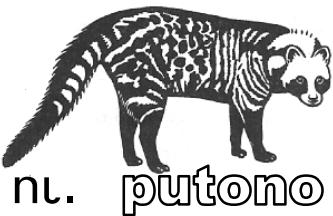
Pi  w : «Nakw  s    bu ba jaani wo-gooru
o ve s .»

Pisweeru t le t gi daani
t  ban  un  bw lim  waani.

Pr -pr  mu ba ma di t go luru.

Putana daa ba daari y  tiu maa di.

Putono w , w m nwana na b gi we,
ku gar  w m nwana na b gi kambi  ni. **putono**

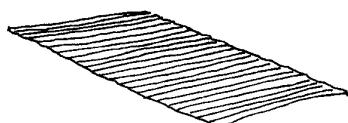
Putono w , val  w  o t ej  ni mu.

Pw ni n t n  jala s  n y ni l c .

S

Sabi  lag  ya tiin  yig  mu.

Sana woro mu k  bacambi  daani.

Sara y  vuru.

Sat  ba w  p r  l ri ya kw ri mu.

Saw  na batwar , da ka naga.

Saw -ny m mu tw  pe.

S bu na g a, mini mu w  di.

S bu y ri cur .

Si  na w  zu, ya gar  soori.

Sisərə na ve me tün, bıñaga dı wú yi da mu.

Sisərə wı : «Dim-mıtu jəgə garı di-suə jəgə.»

Sisərə wı, ka fu fın ka yagı we yiə nı,
ka ma joori ka fu ka yagı ka tütü yiə nı.

Sisərə wı: «Kulu na di ku fəri jıa tün
mu nugə nwam».

Sıan daı cələmə ya lərə nakwa wunu.

Sıan yi pəsla.

Sırkwən gwıa, yı kalıño niə.

Sırkwən wı : «Digə nıçnu mu bri
lampum bwənə.»

Sırkwən wı : «Sıbaru nuji digə nı mu.»

Soonə ləri nabwəru tiinə tlu nı.

Sə-dojo tu mu mwani lwarım,
sə-duju tu ba lwarım mwana.

Sə-jəno kwarı viu.

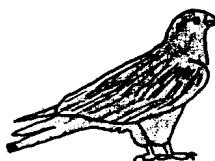

Səjə ba kwıñ ku tu.

Səjə kulu na ve tün, ku bu ba maga.

Səjə tu wı, o bá da bıbala yinywana ńwaani
o pa jwəm manlı da.

Su-doño mu ye maa luluñu.

Sugu na ku <cin>, du ku zu bura wu.

Sugu wu: «A na lagu a tu, a bá se.»

Sugu yu vwe, kwiu yu nyo.

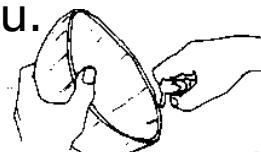
Sum ya na sogu jañja, coro yu lugu lugu
su ku zu du lañja ku jañju tuta mu?

Sunu na jugu daanu, nwani bá zu da.

T

Ta n jugu noona, su n yeni weanu.

Taalum garu katége.

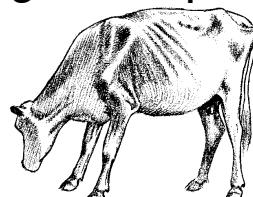

Teru mu tu buge, o ja bweru o nuñi
o ma taagu fiu.

Te yie bolo ba coga, te kwaga bolo mu coga.

Tikeri na sue, ka yeri nu ka doñ zugu du cipuru.

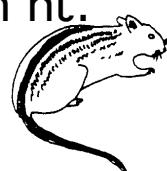
Tuluna naa garu ku guru.

Timbaaru cina yu ba twe mu.

Tinttana tagu ka bu ñwaanu, ka daa tu mim nu.

Tinttuñnu dai diru.

Tinttuñnu zuri ne mu, su o ba wu zure.

Tittu veru du dua veru mu gwi o tutu.

Tütü zuñə ba jaanı kafę.

tütü zuñə

Tütü zuñə jaanı dı ku woño mu.

Tü maama dı ku mum viirim.

Tu-kükaga wı: «N yelə na wu suñi,
n bá di tiu nınnu.»

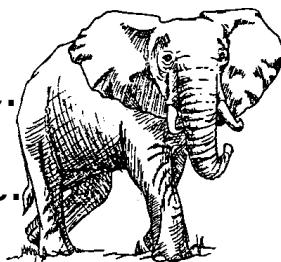

Tu-pwala ba loori nunugiri, ka loori ńwıla mu.

(Tu-pwala ba loori nunugiri ńwıla).

Tuu zı ba di mına dı, ku zıga jıgı fuunu.

Tuu na bwəni te, ku bá jəni gaa banja nı.

Tuu na jaanı pugə, ku daŋı duum banja nı.

Tuu na tu te tıñ, baá ca-ku kuntu mu.

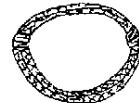
(Tuu na tu gweeni, baá ca-ku gwiə mu.)

Tu n daarı, mu tuunı lirə.

▽

Vala pulim je, mu ka gurim je.

Vəru na daanı, oó di vıru mu.

Vəru na tuə, cıbıu je dı liə.

Vəru na val sara kalı wu tıñ mu o pəni da.

Vəru wo-maňı mu o ni-wudiu.

Vəru yiə yi **«wulaa»** mu, sı ya ba naı.

Vəru zuurı dı dam mu, sı o ba nuri dı dam.

Vuru na vugr-m, n dı vu n tıtu.

W

Wəŋə ba naı ka yuu cınlı.

Wə ba di jım mu, sı Dı ɳwı jım.

Wə ba nyɔ sana, yı Dı ɳwı sana jım.

Wə ba yagı Dı bu kafę.

Wə mu gaanı bıbala ni gaa.

Wə mu su balęgę yię.

Wə na dę n yigę, n paı nmı yı gęgo.

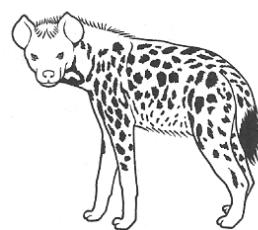
Wə na soe wulu tıı o vəŋə yı ka yıra mu.

Wə na wu gu, tıga bá di.

Wə pęerı garı <A-ja-buŋa>.

Wiiru wlı, o kwari gęerı mu,
sı o ba kwari cwę-dęrcı.

Wıa ba guı twe-lıı.

Wıa lıımma, ka taanı lıımma.

Wojo ba ve pę sęję, yı ku daa joorę.

Wojo kulu na gu nıccıı tıı ba ɳıccıı dı ni.

Woro bu ba pi o zaari woro nu.

Woro di ku pɔrɔ banya ni mu.

Woro na yl woro, kuú yi Awəŋə-ba d̄l.

Woo mu gu yl o wu pwəni?

Wuə soe ka tu ni mu. →

Wubuŋa tu mu garl swan tu.

Wubuŋa tu mu k̄l na yadə cicoori ni.

Wubuŋa tu mu sarl s̄e. ○

Wulu na lagl kakuri kukwara nwana t̄n,
mu twi mini o k̄l ka kuri ni.

Wu-luŋu nȳlm k̄l o t̄t̄l mu.

Y

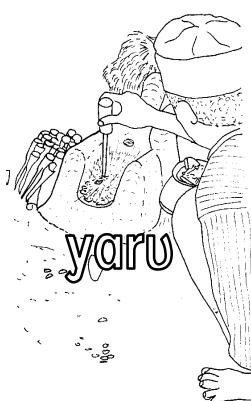
Yadə ni, wulu na je woro ni t̄n,
o je wla yigə ni mu.

Yadə nȳl d̄l t̄t̄l.

Yaga de ba c̄ga j̄ga.

Yaru na maŋl o yl ḡḡo te,
oó lu luku mu, s̄l o bá lu piu.

Yawɔrl-nȳlm ba cɔrɔ caara.

Yawɔrl-nȳlm bəənu ba daga.

Yawilenu jigi d̄l o ȳc̄ru mu.

Yε-t̄c̄la ba dw̄ yi.

Yazum-nȳlm c̄gi m̄n-dw̄ mu, s̄l o ba gaa c̄ga.

Yε na laḡl d̄l lo t̄ga n̄l, d̄l lo fuga w̄n̄l mu.

Yε na k̄l soon̄l n̄l, nabogo tu w̄l twam mu.

Yi mu val w̄n̄c̄, s̄l bam laḡl w̄n̄c̄.

Yi wl, o ba jigi je o zigi kabeli da.

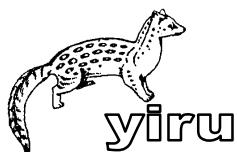
Yi ȳeri yε dw̄.

Yiniḡe j̄go ba t̄n̄e yi.

Yiniḡe na sc̄gi ka pogo n yuu n̄l,
kwaani n p̄l̄s̄l-ka n yagi, s̄l ka na zu n sc̄go,
n bá wan̄l-ka n ja.

Yiru wl, o lam w̄l o ban n̄l mu.

Yi-suŋ̄u ba ḡl ka-doŋ̄ bu.

Yl tan b̄rl mun-na b̄ra n̄l mun-kik̄lē b̄ra.

Yl-daani nȳl d̄l f̄lf̄l.

Ylra na ce, ya tu mu ye.

Yugoŋ̄o ba maŋ̄l yuu b̄l̄m b̄l̄m.

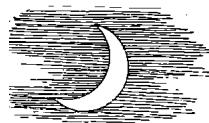
Yu-kol-zc̄ŋ̄o mu maŋ̄a n̄cc̄nu ylra n̄l,
s̄l yawi-zc̄ŋ̄o ba maŋ̄a n̄cc̄nu ylra n̄l.

Yuu ba kwun ban.

Yuu d̄l̄ bakal̄ z̄l̄ maama yl̄ b̄dw̄l̄ mu.

Yu-l̄oŋ̄ tu na z̄l̄j̄l̄ n̄ḡe d̄l̄ cana,
ka daa ta wú nȳl̄nu mu.

Yuu koɔru d̄l̄ bakala koɔru.

Z

Zaan̄l̄ mu jiri lwar̄um.

Zaan̄l̄ yi nacw̄en, bal̄or̄ maa yl̄ nab̄la.

Zooni wl̄: «Baaru ba tu o para nl̄.»

Zul̄e ba bam bw̄er̄e.

Zun-b̄lu ba j̄l̄ḡl̄ pogo.

Zun-gaa ba gwiə lura.

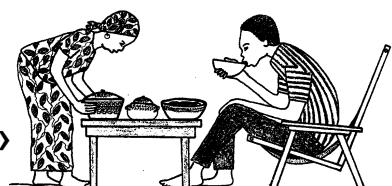
Zun-mwara mwani ba kweenə.

gwiə

Zuŋ̄e cwe gw̄eri nakw̄l̄.

Zuŋ̄e wl̄: «Tuŋ̄l̄ nl̄ zuru te,
s̄l̄ n ba n j̄eni t̄uga nl̄, n di nl̄ pe te.»

Zuŋ̄a na guni, ka br̄l̄ z̄l̄ga mu.

Zwar̄l̄ weeru s̄l̄ n pa noŋ̄o b̄ura !

Zw̄e mu ye na, s̄l̄ yi ȳeri na.

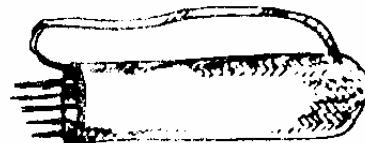
Kasina dündü

Devinettes

Amv bie mv yu mvrv, yu ba jigi tete enuna dipva.

Lara : Zwe.

Amv ciñ je kapwera yigé u.

Lara : A naa je kadugu kwaga ni.

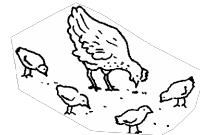
Amv coro mv wvra kv na yeni kv maa
zvurí digé, eäcchu, maama lagí-kv,
yu kv na maa uccu-uccu, elunu vai-kv.

Yi o na tagt-ku, nucc-nuccu daa ba nii ku see ni.

Lara : Nuccu na wura o di wadii wzeni tin, o Lagt-ku,

Amv coro mv wvra kv na yeni kv nuñi zizinha u,
kv jigi bu dipva, yu kv na ma joori
kv zvurí, kv jigi bié zanzan.

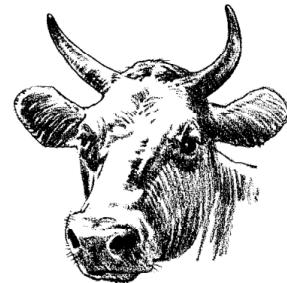
Lara : N yaní u du nangurbu didua mu yi ka zo bia zanzan.

Amv ko mv ve cög bi yi o napra ta tigi
cwew. Lara : Galo goyo.

Amv ko nabia mv wvra, ba na gv-ka, baá li
svgv mv ka wvni ba ma ba po-ka.

Lara : N yaní u gwi muni mu, yi u ma di fra kam u fti.

Amv ko nabia mv wiirə jaani gaa ni
yil ka jana lu taan ba yics.

Lara : Ba zwe miin gaanu, yi min-cimnu li ti yi sgc.

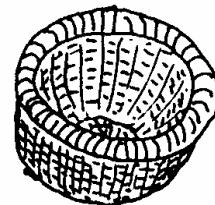
Amv ko sunu mv wvra, kv daa divedva
ywemmer, yil kv daa divedva camma.

Lara : Tuuni camma, yi nywia ywemma.

Amv maa ve kara mv yil a magi a naga, kv ma
fian si a joori.

nh twi ya mamaa ni yagci mu.
Lara : Na doni mua yi ni du kandwe,

Amv nu mv swalı gvlı
yil kaani wodoj joji kooni.
Bri-kwaga tiinə mv scs
yil mancojo tiinə joji ba guri.

Lara : Sugu mu di cicara yi coro joji ku zve.

Amv yil wojo na ba nai dl yie,
yil a na wv me ba ye ni amv
wvra.

Lara : Viu.

Amv yil wojo na ba nai dl yie tun mv
yil a na zv iunwa cics, ba keera.

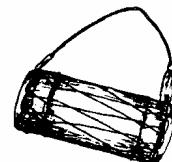
Lara : Tuuni.

Bam dı bam ba yəri daanı.

Lara : Tula dı kara.

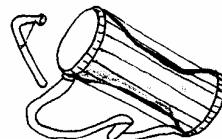
Bee dı bee nyı daanı ?

Lara : Kazçgıs dı gulu mu nyı da.

Bee dı bee nyı daanı ?

Lara : Sankam dı gungwıye mu nyı da.

Bee dı bee nyı daanı ?

Lara : Naprı dı sampırı mu nyı da.

Co-pwem-pwem-tugı.

Lara : Yala su ni.

Co-zwem-dile mv vwı dı twı daanı
yı dı ba naı daanı.

Lara : Yia twı daani yi ya ba naı daanı.

Karı karı.

Lara : Natra tu ba dinya tiu.

Wongo mv wıra, kv ba yəwyı,
yı n na dwe-kv dı n jıja, nı fəri-kv
mv.

Lara : Mıni.

